Cydweithio i gael y gorau o’r ystad gyhoeddus
Working together to make the best use of the public estate

Rhifyn 5

Croeso i Rifyn cyntaf Cylchlythyr Ystadau Cymru yn 2022

Mae hi wedi bod yn gyfnod cyffrous, gyda’r Rhaglen Lywodraethu yn datblygu, penodi Cadeirydd newydd, Beverly Owen, i YC a mwy o’r rhanbarthau ennill Gwobrau YC.

--- Newsflash YC ---

Mae Gwobr Arloesi a Phrif Wobr Ystadau Cymru 2021 yn mynd i...

Cyngor Tre’r Drenewydd a Llanllwchaiarn

Enillwyr Gwobr Arloesi YC a phrif wobr 2021. Yn enghraifft o’r Economi Gylchol ar waith yn y Canolbarth. Darllenwch y brif erthygl yn y cylchlythyr hwn.

Cynnwys

Y diweddaraf gan Beverly Owen 3

Cynhadledd YC 2021 4

Enillwyr Gwobrau Ystadau Cymru 2021 5

Prif Wobr Ystadau Cymru 2021 – Y Drenewydd a Llanllwchaiarn yn Arloesi Economi Ailddefnyddio a Thrwsio 6

Mwy yn cael ei wneud i ddatgarboneiddio’r Ystad Gyhoeddus 7

Tasglu i Chwalu’r Rhwystrau i Seilwaith Digidol – Gweithgor Asedau Cyhoeddus 7

Gwybodaeth Ddefnyddiol 8

Y diweddaraf gan Beverly Owen

Mae'n bleser gen i gyflwyno cylchlythyr cyntaf Ystadau Cymru 2022 a'r cynta' ers i mi ddechrau yn fy swydd fel Cadeirydd. Mae hi wedi bod yn amser diddorol iawn ac rwy'n disgwyl ymlaen at fynd i'r afael â'r heriau sy'n ein hwynebu i gyd yn y gwasanaethau cyhoeddus.

Gyda chefnogaeth ddi-dor ein Gweinidog Noddi – Rebecca Evans, AS, bydd ein cyllideb yn ein rhoi ar sylfeini cadarn i fwrw ymlaen â'n gwaith.

Ein blaenoriaethau i ddechrau yn 2022 fydd:

- Penderfynu sut olwg fydd ar ein hystâd gyhoeddus yn 2025.
- Rhoi'r dinesydd yn gyntaf wrth ddarparu'n gwasanaethau.
- Annog cydweithio â'n partneriaid eraill yn y sector cyhoeddus, y trydydd sector a lle bo'n briodol, y sector preifat.
- Dysgu am y newidiadau yn sgil y pandemig i fywyd gwaith.
- Defnyddio tir ac adeiladau'r sector cyhoeddus ar gyfer tai a chynlluniau datgarboneiddio.

Bydd llawer o'r uchod yn golygu penderfyniadau anodd. Mae angen i ni ddysgu oddi wrth yr arferion gorau a bod yn ddigon dewr i fod yn fentrus wrth gydweithio.

Bydd hi'n anodd cyflawni gyda chyllideb fach, yn enwedig o safbwynt argyfwng yr hinsawdd a'n hamcan uchelgeisiol i fod yn wlad sero net erbyn 2030. Mae'r newidiadau sydd eu hangen yn rhai mawr:

- adfywio canol ein trefi a'n dinasoedd
- cwrdd â'n targedau ar gyfer tai cymdeithasol carbon isel a di-garbon
- ailadeiladu ein seilwaith ffisegol i'n helpu i wireddu'n hamcanion ar gyfer byw a gweithio'n ddigidol mewn ffordd ynni effeithiol
- ailgoedwigo Cymru a symud at economi gylchol.

Bydd 2022 yn flwyddyn anodd ond yn un gyffrous!

Rhaid i ni chwilio am gyfleoedd i gydweithio mewn ffyrdd newydd, i leihau ein hôl troed carbon ac i gefnogi'r newidiadau polisi niferus.

Rwy'n hyderus y cawn help y Bwrdd a'r Grwpiau Rhanbarthol i wynebu'r heriau rydym wedi'u gosod i ni'n hunain.

Cynhadledd YC 2021

Adeiladu Economi Gryfach a Gwyrddach

Roedden ni wrth ein bodd bod y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol, Rebecca Evans AS, wedi gallu ymuno â ni yn y prynhawn ar gyfer y seremoni wobrwyo. Gwnaeth y Gweinidog ein hannerch a siarad am agenda uchelgeisiol y Llywodraeth. Byrdwn ei neges oedd yr angen i hyrwyddo cydweithio, meithrin cysylltiadau a rhannu amcanion er mwyn adeiladu economi gryfach a gwyrddach yng Nghymru. Diolchodd Rebecca bawb am helpu YC â'i waith gwerthfawr – mae'r seremoni wobrwyo'n ddathliad o'r llwyddiant hwnnw.

Cynhaliwyd cynhadledd eleni ar-lein ar 2 Rhagfyr 2021. Dyma oedd rhai o uchafbwyntiau'r dydd:

Argyfwng Hinsawdd: Yr Ystad Gyhoeddus

Gwnaeth Lee Waters AS, y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd siarad gan esbonio'r hyn y mae'n ddisgwyl gan yr ystâd gyhoeddus fel adnodd pwysig i daclo'r newid yn yr hinsawdd. Mae MapDataCymru'n cynhyrchu mapiau sy'n nodi safleoedd lle gellid plannu coed. **Hafan | MapDataCymru (llyw.cymru)**

Y Goedwig Genedlaethol a Lleoedd ar gyfer Natur

Cawsom glywed hefyd gan arweinwyr polisi Llywodraeth Cymru am y Goedwig Genedlaethol a Lleoedd ar gyfer Natur a'r arian sydd ar gael ar gyfer y gwaith pwysig hwn: **Partneriaethau Natur Lleol Cymru – Amdanon ni Coetiroedd Cymunedol – Cymru | Cronfa Treftadaeth y Loteri Genedlaethol (heritagefund.org.uk) Coedwig Genedlaethol i Gymru | LLYW.CYMRU**

Belfast One Million Trees

Daeth y sesiwn i ben gyda **One Million Trees (belfastcity.gov.uk)** yn rhannu'u profiadau ac yn disgrifio sut aethon nhw ati i drechu rhai o'r problemau oedd yn eu hwynebu.

Datgarboneiddio Ystad y GIG

Gwnaeth Des Keighan, Cyfarwyddwr Gweithrediadau Cynorthwyol Ystadau Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe y GIG, ddisgrifio sut y cafodd Fferm Ynni Haul Brynwhilach ei chreu gydag arian Re:Fit. Mae'r datblygiad £5.9 miliwn wedi'i gysylltu ag ysbyty Treforys gan sicrhau'r manteision canlynol:

- Bod yn hunangynhaliol o ran trydan ar adegau o'r dydd.
- Gwerthu trydan dros ben i'r grid.
- Y fferm i fodloni 26% o alw'r ysbyty am drydan mewn blwyddyn.

Ysbyty Treforys fydd y cyntaf yng Nghymru i ddatblygu ei fferm solar ei hun – Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe (gig.cymru)

Enillwyr Gwobrau
Ystadau Cymru 2021

and the winners are...

Cyngor Rhondda Cynon Taf

Creu Twf Economaidd – Llys Cadwyn

Llys Cadwyn yw prosiect mawr Cyngor Rhondda Cynon Taf ar gyfer adfywio canol Pont-y-pridd. Cafodd yr enw ei ddewis gan ei fod yn adlewyrchu hanes diwydiannol hir a balch y dref a'r ffatri gadwyni fydenwog Brown Lenox ym Mhont-y-pridd.

Cyngor Bro Morgannwg

Arddangos Cynaliadwyedd Amgylcheddol – Datgarboneiddio Ysgolion

Lansiodd tîm Ysgolion yr 21ain Ganrif brosiect i ystyried sut y gallai dulliau adeiladu gael eu newid i helpu i ddatgarboneiddio'r ystâd addysg fel rhan o Fand B Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif.

Grŵp Cyfeillio Tyddewi a Chyngor Sir Penfro

Rhoi Gwerth Cymdeithasol

Daeth grŵp o wirfoddolwyr ynghyd gyda'r awdurdod lleol i ddefnyddio cegin ysgol i gynhyrchu bwyd mewn amgylchedd diogel. Mae prydau bwyd yn cael eu cynhyrchu yng ngheginau'r ysgol, yng nghalon y gymuned, a'u dosbarthu unwaith yr wythnos i bobl fregus gan wirfoddolwyr.

Y Drenewydd yn Arloesi Economi Ailddefnyddio a Thrwsio

Arloesi

Dyma'ch cyflwyno i Gyngor y Drenewydd a Llanllwchaiarn sydd hefyd wedi ennill Prif Wobr Ystadau Cymru ac yn destun erthygl ein prif stori. Maen nhw wedi arloesi gan arwain y gymuned i wneud 'pethau'n wahanol. Gweler isod i gael y stori gyfan.

Prif Wobr Ystadau Cymru 2021 …

Y Drenewydd a Llanllwchaiarn yn Arloesi Economi Ailddefnyddio a Thrwsio

Aeth Cyngor Tre'r Drenewydd a Llanllwchaiarn (y Cyngor), ar y cyd â'r fenter gymdeithasol, Circular Economy Mid Wales (CEMW) Ltd, ati i ddefnyddio hanes diwydiannol arloesol y Drenewydd a'i thraddodiad o ailddefnyddio a thrwsio i greu dyfodol newydd i'r dref a mudiad dros newid i gymdeithas ddiwastraff ac economi gylchol.

Gan weithredu fel galluogwr cymunedol, deliodd y Cyngor yn uniongyrchol â Llywodraeth Cymru gan sicrhau, neilltuo, monitro a goruchwylio gwerth £675,550 o nawdd ar gyfer partner yn y trydydd sector. Rôl CEMW oedd:

- Sefydlu Emporiwm Ailddefnyddio a Thrwsio yng nghanol y dref – prynu safle uchel ei broffil yng nghanol y dref a'i adfer ar gyfer ei ddefnyddio at bwrpas newydd.
- Ailwampio'r Gofod i Grefftwyr ger y coleg – ychwanegu dau gontainer llongau newydd a'u hadfer a'u haddasu'n gyfleuster uwchgylchu a thrwsio.
- Gwella Salvage Shed y dref yn y Ganolfan Ailgylchu Gwastraff Cartref – gosod to i ddiogelu'r swm sylweddol o stoc.
- Prynu Fan Drydan.
- Ffurfio brand 'Ailddefnyddio a Thrwsio' i'w ddefnyddio ym mhob lleoliad ac ar bob cerbyd – i wneud y syniad o ailddefnyddio a thrwsio yn rhan annatod o fywyd y dref.

Yn y tymor hir, nod y prosiect yw meithrin diwylliant o ailddefnyddio yn hytrach na defnydd untro, o drwsio yn hytrach na phrynu o'r newydd. Mae gofalu am ein hadnoddau naturiol mewn ffordd gynaliadwy fel hyn yn allweddol ar gyfer dyfodol sy'n ecolegol gynaliadwy.

Double Win at Prestigious National Awards – 09/12/2021: Newtown

Mwy yn cael ei wneud i ddatgarboneiddio'r Ystad Gyhoeddus

Mae Ystadau Cymru yn rhwydwaith strategol sy'n rhoi arweiniad ac yn annog rhagoriaeth ac arferion da yn Ystad y Sector Cyhoeddus trwy:

- Gydweithio â Sector Cyhoeddus Cymru.
- Nodi'r portffolio eiddo, nawr ac ar gyfer y dyfodol, a'i siapio.
- Rhoi arweiniad a chyngor ar reoli eiddo.
- Rhannu gwybodaeth am ddatgarboneiddio.
- Datblygu fframwaith sgiliau a hyfforddi ar gyfer rheolwyr ystadau ar ddatgarboneiddio.
- Casglu cronfa o astudiaethau achos am ddatgarboneiddio ystadau.
- Cynnal a chyfrannu at weithgorau mewn meysydd â blaenoriaeth.

Tasglu i Chwalu'r Rhwystrau i Seilwaith Digidol

Gweithgor Asedau Cyhoeddus

All neb wadu mwyach mor bwysig yw band eang yn ein cartrefi a busnesau a ffonau symudol i'n bywydau. Daeth hynny'n amlwg iawn dros y pandemig. Ond, mae'r cysylltedd digidol hwn yn dibynnu ar seilwaith, fel mastiau ffonau symudol a cheblau ffibr optig. Mae rhoi'r seilwaith digidol hwn ar waith yn fater cymhleth, gyda chyfyngiadau technegol a ffactorau eraill yn effeithio ar gyflymder a chost.

Trwy gydweithio, gall y sector cyhoeddus a phreifat ddod â manteision i'n dinasoedd, ein trefi a'n cymunedau a chreu cysylltedd o ansawdd uchel fydd yn hwb i'r economi. Mae'r Grŵp Gorchwyl a Gorffen a sefydlwyd gan Gomisiwn Seilwaith Cenedlaethol Cymru wrthi'n edrych ar y rhwystrau i'w defnyddio **Seilwaith cyfathrebu digidol yng Nghymru: adroddiad | LLYW.CYMRU**

Rydym wedi rhannu rhai enghreifftiau o arferion da, gan gynnwys: **Digital Infrastructure – Scottish Futures Trust**.

SCOTTISH FUTURES TRUST

Os oes unrhyw un yn gwybod am arferion da yng Nghymru – anfonwch y manylion at YstadauCymru@gov.wales

Gwybodaeth Ddefnyddiol:

Forest Research (FR): Asiantaeth ymchwil y Comisiwn Coedwigaeth yw FR, y prif sefydliad ymchwil ym Mhrydain Fawr i goedwigoedd a choed. Isod mae dolen i'w system gymorth ar y we i helpu rheolwyr a chynllunwyr coedwigoedd i ddewis y coed sy'n addas yn ecolegol i safleoedd penodol, fel y'u diffinnir yn Nosbarthiad Llystyfiant Cenedlaethol Prydain Fawr: **Ecological Site Classification (ESC) – Forest Research**

Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC): os ydych chi'n Gorff Cyhoeddus neu'n Ymgymerydd Statudol ac yn gwneud gwaith allai effeithio ar Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA), mae gennych gyfrifoldebau arbennig. Cliciwch ar y ddolen i weld gwybodaeth CNC: **Cyfoeth Naturiol Cymru / Safleoedd o ddiddordeb gwyddonol arbennig: cyfrifoldebau cyrff cyhoeddus ac ymgymerwyr statudol (naturalresourceswales.gov.uk)**

Dolenni cyflym i Strategaethau Llywodraeth Cymru:

Strategaeth Rheoli Asedau Corfforaethol Llywodraeth Cymru 2021 – 2024
Strategaeth Rheoli Asedau Corfforaethol (llyw.cymru)

Polisi Rheoli Asedau Corfforaethol Llywodraeth Cymru 2021 – 2026
Polisi Rheoli Asedau Corfforaethol (llyw.cymru)

Dogfen Llywodraeth Cymru – Statws Carbon Sero Net erbyn 2030 –
Trywydd ar gyfer Datgarboneiddio ar draws sector cyhoeddus Cymru.
Statws carbon sero-net erbyn 2030: Trywydd ar gyfer datgarboneiddio ar draws Sector Cyhoeddus Cymru (llyw.cymru)

Strategaeth Gwefru Cerbydau Trydan Llywodraeth Cymru
Strategaeth gwefru cerbydau trydan ar gyfer Cymru: cynllun gweithredu (llyw.cymru)

Strategaeth Gwefru Cerbydau Trydan ar gyfer Cymru: Cynllun Gweithredu
Strategaeth gwefru cerbydau trydan ar gyfer Cymru: cynllun gweithredu [HTML] | LLYW. CYMRU

CLAW
Consortiwm Awdurdodau Lleol Cymru Wales

Route Map to net zero carbon buildings in Wales
https://www.claw.wales/assets/images/uploads/documents/RoutemaptonetzerocarbonbuildingsWales.pdf

Cyrsiau a Digwyddiadau allai fod o ddiddordeb:

Modiwl E-Ddysgu Hanfodion Cynaliadwyedd UKGBC (UK Green Building Council)
Sesiwn awr i ddeall effaith adeiladau a seilwaith ar bobl a'r amgylchedd. Dyma'r ddolen:
UKGBC Sustainability Essentials E-Learning Module

Cynhadledd Eiddo'r Llywodraeth ar 24 Mawrth 2022
Dod â phobl broffesiynol ym maes eiddo ynghyd o bob rhan o Lywodraeth y DU a'r sector cyhoeddus. I'w chynnal ddydd Iau, 24 Mawrth 2022. Am ddim i gynrychiolwyr o'r sector cyhoeddus. Cliciwch i weld rhagor o wybodaeth:
http://governmentproperty.co.uk/

OGL © Hawlfraint y Goron 2022 WG44418 ISBN digidol 978-1-80391-686-6